

ВІЙСЬКОВО-ЦИВІЛЬНИЙ СИНТЕЗ ЯК КОНКУРЕНТНА СТРАТЕГІЯ РОЗВИТКУ ОБОРОННО-ПРОМИСЛОВОГО КОМПЛЕКСУ

Потелешенко Петро Володимирович

*кандидат технічних наук, здобувач ступеня доктора наук
Воєнної академії імені Євгенія Березняка*

Оскільки технології Industry 4.0 стають все більш важливим елементом підвищення ефективності військових операцій, здатність України побудувати дієву систему військово-цивільного синтезу, зможе значно посилити успішність зусиль Збройних сил України щодо визволення окупованих російськими загарбниками територій та наблизити нашу Перемогу. Незважаючи на те, що у первісному варіанті концепція військово-цивільного синтезу (military-civilian fusion – MCF) була виключно китайською стратегією національного рівня з відповідним інституційним апаратом (основне її завдання полягало у злитті військових і цивільних технологій, ресурсів заради забезпечення національних інтересів), сьогодні все більше країн починають усвідомлювати її перспективи в розбудові оборонно-промислового комплексу.

Власне термінологічний інструментарій проблематики військово-цивільного синтезу є відносно новим, більшість науковців пов'язує його з виступом тодішнього Генерального секретаря Комуністичної партії Китаю Ху Цзіньтао на Сімнадцятому з'їзді КПК (2007 рік). У 2015 році нинішній Генеральний секретар Сі Цзіньпін визначив військово-цивільний синтез в якості одного з головних національних пріоритетів, трактуючи його як «узгодження розвитку цивільних і оборонних технологій» [1, с. 157].

Аналіз китайської стратегії військово-цивільного синтезу з точки зору неокласичного реалізму і теорії державного управління підкреслює, що поява нових технологій відкрила безпрецедентну можливість для держав посилити мобілізацію національних ресурсів, що сприяє зростанню їх військової та економічної могутності. Підкріплена зростаючою співпрацею між Народно-визвольною армією Китаю, приватними компаніями та державними підприємствами, китайська стратегія військово-цивільного синтезу спирається на обмін технологіями та залучення талановитих фахівців з-за кордону [2, с. 98].

Долучення цивільних компаній до розробки та виробництва зброї не є чимось новим. Так, ще до Другої світової війни підприємства військово-промислового комплексу та комерційні фірми використо-

ували спільні технології, а більшість видів військового озброєння вироблялося цивільними компаніями. Друга світова та холодна війни призвели до безпрецедентного розширення індустрії озброєння, яка здобула технологічне лідерство в різних галузях, особливо у розробці засобів зв'язку, виробництві композитних матеріалів, чипів та продуктів ядерного синтезу.

Поряд з цим, у ряді європейських країн комерційні компанії залишалися залученими до виробництва озброєнь лише в якості постачальників сировини чи субпідрядників оборонної промисловості. Те ж саме стосувалося й цивільних наукових установ, які протягом майже всього періоду холодної війни брали лише часткову участь у проектах, пов'язаних з військовою сферою [3, с. 114]. Такий стан речей зумовлювався тим, що розвиток співпраці виходив із припущення, що провідну роль у виробництві озброєнь мусить відігравати оборонна промисловість, а цивільні підприємства покликані бути допоміжною ланкою.

Виходячи з концептуальних положень Industry 4.0 (4IR), наведена ієрархічна підпорядкованість не виглядає такою ж чіткою і безапеляційною, як це було раніше. Так, сьогодні в багатьох сферах (проектування й виробництво дронів, Штучний інтелект, Інтернет речей, Квантові обчислення тощо) цивільні компанії ідуть значно попереду. Тому «традиційні» підприємства оборонної промисловості все частіше визнають, що вони мусять набагато тісніше співпрацювати з цими компаніями на всіх етапах військових досліджень, розробок, виробництва і, навіть протягом усього терміну експлуатації систем озброєння та військової техніки. Як наслідок, все більше і більше комерційних компаній, які раніше ніколи не розглядалися в якості потенційних партнерів для військового виробництва стають більш затребуваними. В якості прикладу можна навести активне долучення корпорацій Microsoft та Google до діяльності оборонного комплексу – їх включення у національні оборонні програми сьогодні є одним з найбільш актуальних викликів, пов'язаним із сучасними процесами військової модернізації.

Технології, що супроводжують 4IR все більше набувають лавиноподібного, часто недостатньо контрольованого поширення. Так, Китай вже використовує технології ШІ та Великих даних для контролю національної кредитної соціальної мережі, що об'єднує записи з камер відеоспостереження, бази даних та програмне забезпечення, яке контролює, оцінює та заохочує чи карає громадян залежно від їх поведінки. Великобританія використовує ШІ в програмах розпізнавання обличчя для пошуку можливих терористів і злочинців; Ізраїль – поєднує ШІ та аналіз великих даних для відстеження нелегальної діяльності уздовж своїх кордонів. Національні розвідувальні служби широко

практикують використання інструментів ІІІ для аналізу онлайн-комунікацій з метою відстеження терористичної та іншої ворожої діяльності проти їхніх країн.

Сьогодні технології 4IR мають безпосереднє відношення до процесів військової модернізації. Адаптація наявних комерційних технологій до військових потреб значно заощаджує ресурси, скорочує цикл розробки та виробництва нових зразків, а також зменшує ризики в процесі розробки озброєнь. Передусім, стратегія військово-цивільного синтезу дозволяє оборонним підприємствам і збройними силам упроваджувати найновіші технологічні досягнення в тих галузях, де цивільні тримають лідерство в інноваціях. Зокрема, поєднання MCF і 4IR обіцяє надати нові можливості для набуття значних переваг над противником в найближчі десятиліття. Головним аргументом на користь цього твердження є зростаючі обмеження традиційної оборонної промисловості щодо задоволення попиту збройних сил у сучасних видах озброєння і техніки.

Таким чином, концепція військово-цивільного синтезу – це особливий феномен двадцять першого століття, який суттєво відрізняється від цивільно-військового співробітництва двадцятого століття. MCF – це не просто пошук і засвоєння цивільних технологій у оборонному виробництві. Насамперед, мова йде про розробку стратегій та ініціатив з метою пошуку відповідних цивільних технологій і виробників з наступним використанням їх для військових науково-дослідних проєктів, залучення військових до науково-дослідної співпраці з цивільними організаціями та адаптації передових цивільних технологій і продуктів для військових цілей. Слід визнати, що хоча упровадження стратегій військово-цивільного синтезу стане беззаперечним аргументом в асиміляції технологій 4IR, однак відповідний процес обіцяє бути досить складним. Насамперед, мова йде про необхідність розробки оборонними відомствами чітких рамок і параметрів участі цивільних суб'єктів в оборонних проєктах: за яких умов цивільні фірми і науково-технічні установи можуть брати участь у військових науково-дослідних і дослідно-конструкторських роботах; які види продукції мають бути асимільовані в озброєннях та військовій техніці тощо

References:

1. Béraud-Sudreau L., Nouwens M. (2021) Weighing giants: Taking stock of the expansion of China's defence industry. *Defence and Peace Economics*, vol. 2, no. 32, pp. 151–177.
2. Muhammed C., Alena V. (2022) The Chinese Military-Civil Fusion Strategy: A State Action Theory Perspective. *The International Spectator*, no. 57, pp. 85–102.
3. Audra J. W. (2013) *Competing with the Soviets: Science, Technology, and the State in Cold War America*. Baltimore : Johns Hopkins University Press, 274 p.